

Rapport 2008:71

Arkeologiska förundersökningar i form av schaktövervakningar

Tre arkeologiska nedslag i Skänninge

Fjärrvärmeanslutningar till Hedgränd 6, Nunnestigen 23 och Motalagatan 16

RAÄ 5
Skänninge stad
Mjölby kommun
Östergötlands län

Mats Magnusson

Tre arkeologiska nedslag i Skänninge

Fjärrvärmeanslutningar till Hedgränd 6, Nunnestigen 23
och Motalagatan 16

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte	5
Metod och dokumentation	5
Resultat och tolkning	5
Referenser	6
Tekniska uppgifter	8
Bilaga 1. Kartor	9

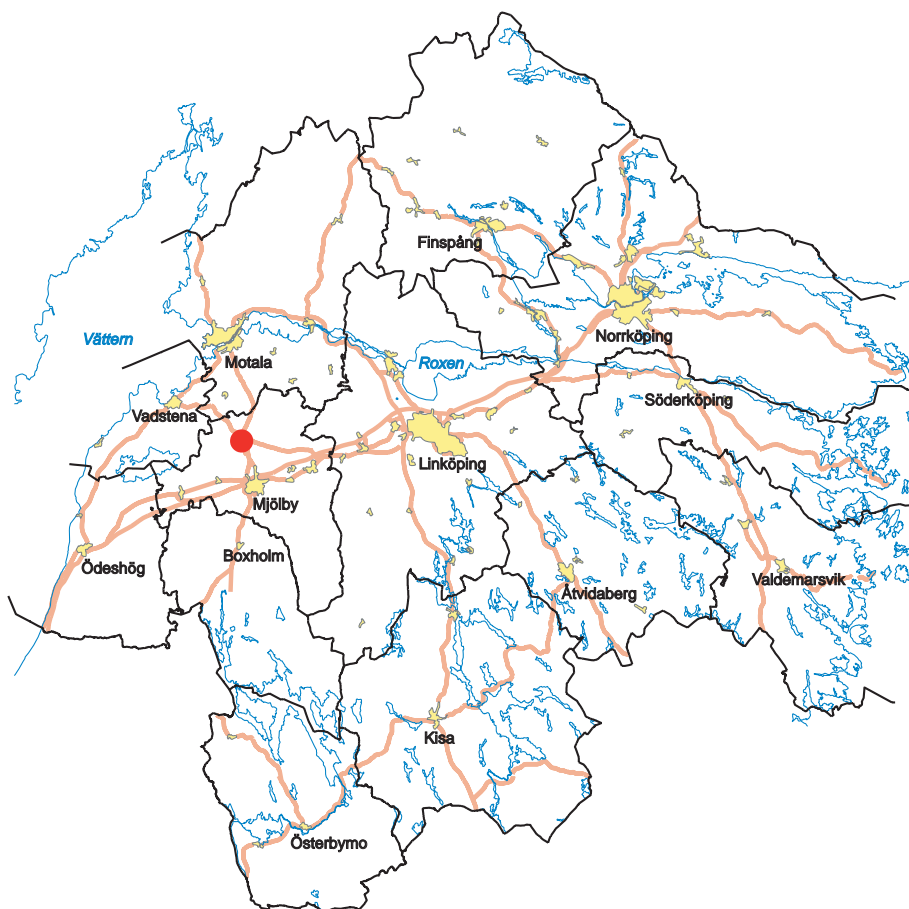
Ö S T E R G Ö T L A N D S   L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N   F Ö R   A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

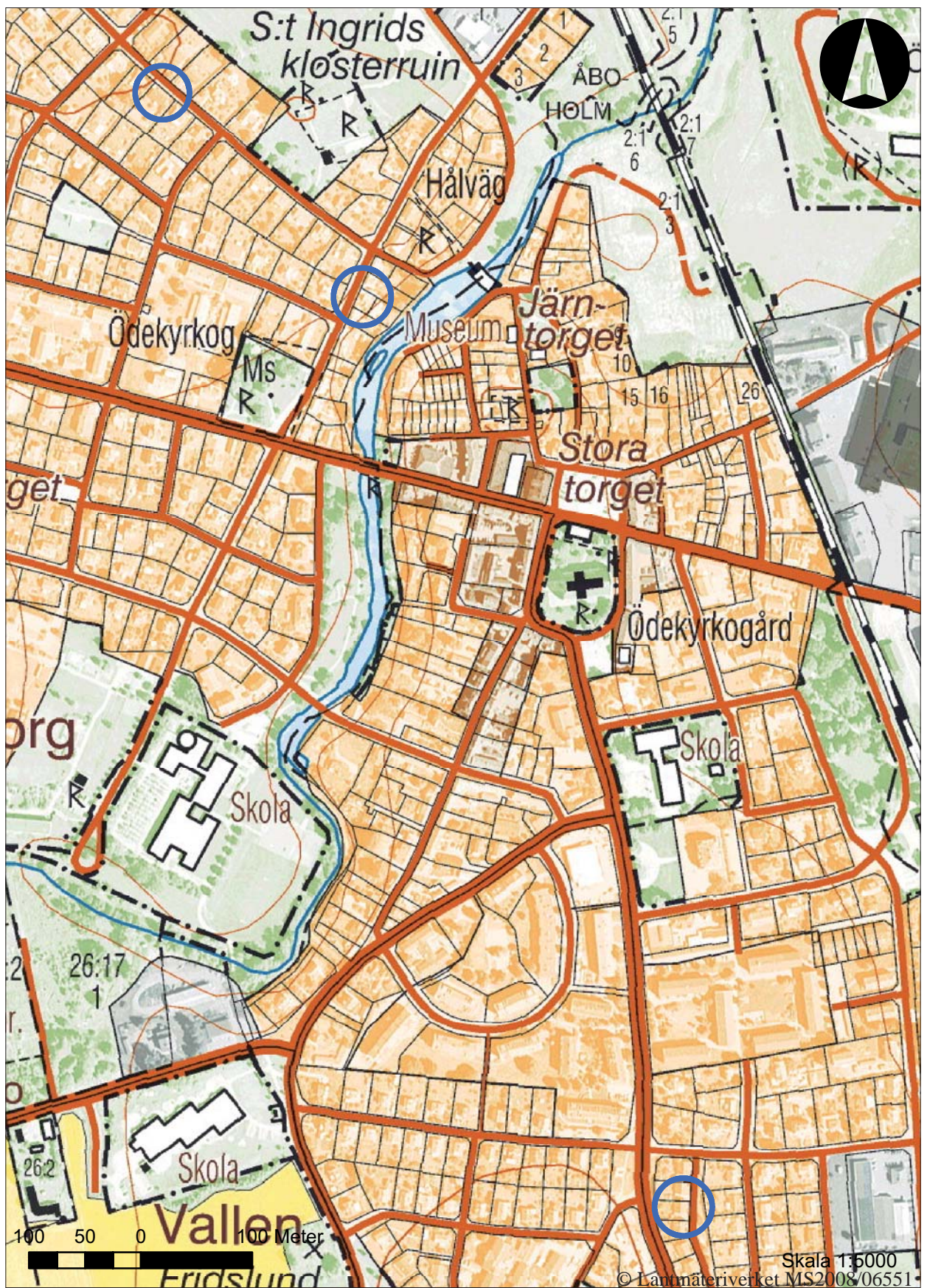
Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde den 15-16/5 2008 tre schaktövertäckningar i samband med schaktandet inför fjärrvärmeanslutningar på Hedgränd 6, Nunnestigen 23 och Motalagatan 16 i Skänninge, Mjölby kommun, Östergötland. Arbetet utfördes på uppdrag av Mjölby Svartådalen Energi AB. Vid undersökningarna framkom kulturlager i alla tre schakten och på Motalagatan fanns även syllstensrader bevarade från ett 1800-talshus.

Mats Magnusson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Den 15-16/5 2008 utförde Östergötlands länsmuseum tre arkeologiska förundersökningar, i form av schaktövervakningar, i samband med schaktandet för fjärrvärmeanslutningar på tre adresser i Skänninge stad, Mjölby kommun. På Hedgränd 6 påträffades kulturlager under ett sand- och gruslager. På Nunnestigen 23 framkom omrörda kulturlager. Syllstensrader till en 1800-talsbyggnad påträffades i schaktet på Motalagatan 16.

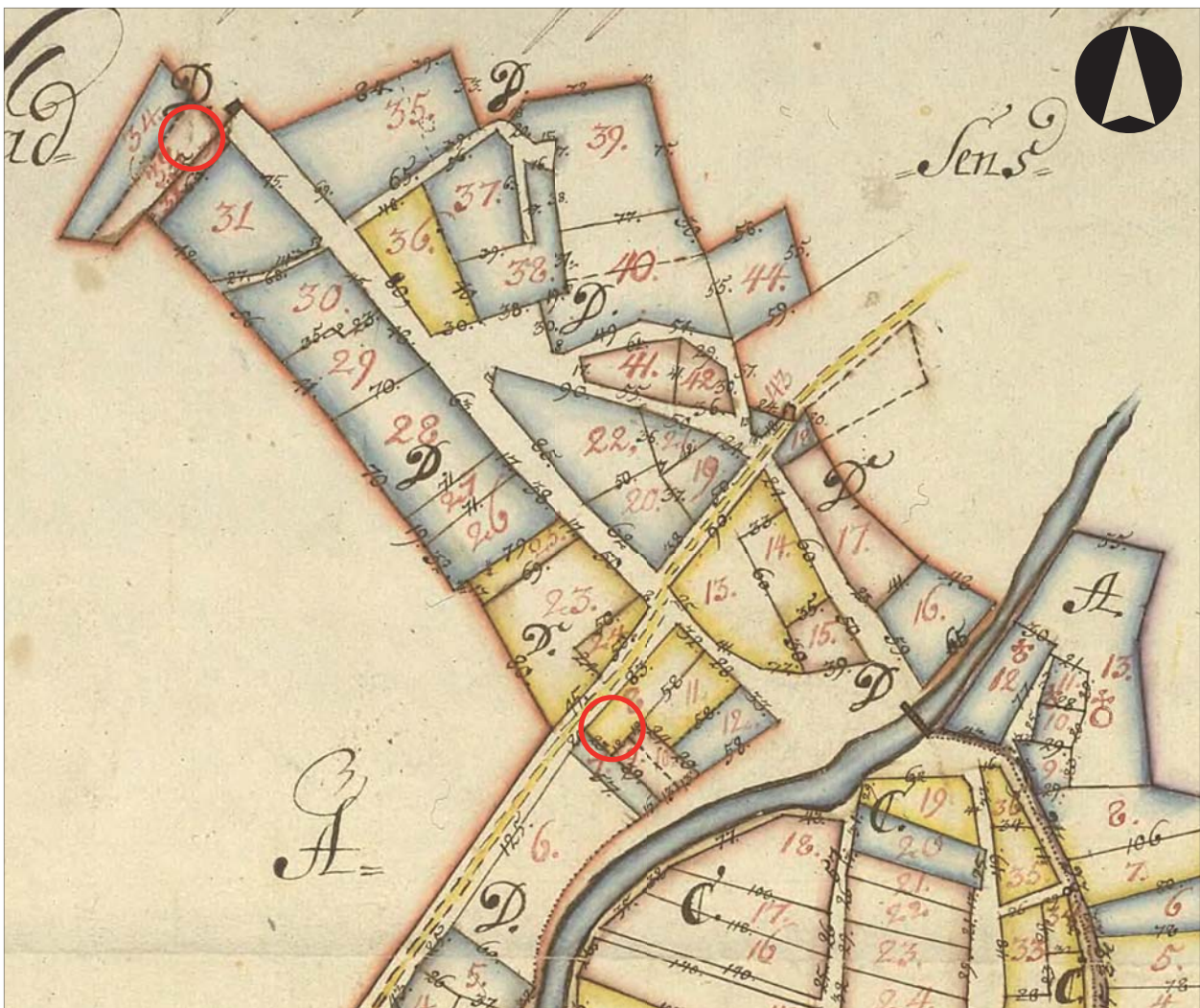
Uppdragsgivare var Mjölby Svartådalen Energi AB som även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för schaktövervakningen och utformningen av rapporten var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Skänninge är beläget centralt i ett öppet jordbrukslandskap. Staden tycks ha vuxit fram successivt under 1000- och 1100-talen och omnämns första gången år

1178. Staden nådde sin höjdpunkt under senare delen av 1200-talet och 1300-talet. 1400-talet innebar en stark tillbakagång och under 1500-talet verkar Skänninge snarast haft karaktären av en förstörad bondby. Generellt är kulturlagren i Skänninge diffusa och svåra att datera. Brandlager från de stora stadsbranderna kan bara spåras fläckvis i staden. Sannolikt har bebyggelsen varit gles i förhållande till många andra medeltida städer. Detta gör att begränsningarna för den medeltida staden är osäkra (RAÄ 5, Skänninge). Vid undersökningar inom och i anslutning till stadsområdet har även förhistoriska lämningar påträffats vid flera tillfällen, vilket antyder en platskontinuitet från järnåldern och fram till dagens stad (Feldt 2004).

Stadens två äldsta stenkyrkor, Allhelgonakyrkan (RAÄ 11, Skänninge) och S:t Martins kyrka (ingår i RAÄ 1, Skänninge), var belägna på varsin sida om Skenaån. De dateras båda till 1100-talet. S:t Martins kyrka, väster om Skenaån, omnämns första gången i en donationshandling som upprättades senast år 1275 till förmån för ett blivande nunnekloster; S:ta Ingridis

Figur 3. 1713 års ägomätningsskarta med undersökningsområdena på Nunnestigen 23 och Motalagatan 16 markerade. LMS.

kloster (DS 885). Huruvida kyrkan revs eller om den bara anpassades till en ny funktion som klosterkyrka är oklart. Vid undersökningar 1939 påträffades tre i stort sett intakta gravar med s k Eskilstunakistor (Wallenberg 1984).

Dominikanernas systerkonvent, dvs S:ta Ingrids kloster, etablerades sannolikt på mark hörande till en tidigmedeltida stormans- eller kungsgård. Klosters verksamhet sträckte sig från 1270-talet fram till reformationen då det stängdes. I donationshandlingen var bröderna Johan och Anders Elovssons krav att system Ingrid under sin livstid upprättade ett kloster på platsen. Donationen skedde i närvaro av kung Valdemar (avsatt 1275). Ingrid Elofsdotter avled 1282 eller 1283. Klostret existerade troligtvis år 1281 och anlades, med bistånd av Magnus Ladulås och biskop Henrik, vid S:t Martins kyrka väster om Skenaån (Nilsson 1879, Schück 1963).

Längs Nunnestigen har man vid undersökningar påträffat odlingslager, dikesnedgrävningar samt något som tolkats som en medeltida odlingsbädd (Feldt 2006). Nunnestigen 23 är den nordvästligaste tomten inom det som ingick i Skänninge stad på 1713 års karta. Motalagatan 16 tycks vara den sydligaste tomten på den västra sidan av Skenaån på ovan nämnda karta. I dess närhet har undersökningar visat på att marken i Motalagatan är mycket störd av senare tids aktiviteter (Tagesson 1984) men att man trots detta hittat spår efter odlingslager, kulturlager och diken (Feldt 2001). En bit längre norrut, vid Motalagatan 24-28, har fynd av äldre svartgods och ett runbleck gjorts vid en undersökning år 2000 (Björkhager i manus). Hedgränd 6 ligger ca 40 meter från Skänninge medeltida avrättningsplats.

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen, som utfördes i form av en schaktövervakning, var att se till att fast fornlämning berördes i så liten utsträckning som möjligt av den planerade exploateringen. Fast fornlämning som påträffades skulle undersökas och dokumenteras avseende karaktär och omfattning. Påträffade lämningar skulle om möjligt även dateras.

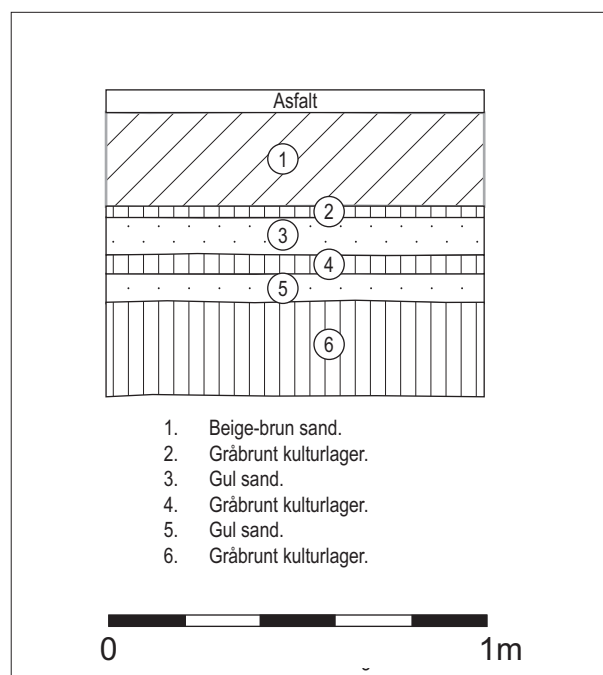
Resultatet ska kunna ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet.

Metod och dokumentation

Schaktövervakningarna genomfördes i samband med schaktningarna för fjärrvärmeanslutningar till husen på de tre adresserna. Arbetet dokumenterades med digitalfotografering, plan- och profilritningar samt genom manuell inmätning. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Resultat och tolkning

Arbetet på Hedgränd 6 ansågs intressant då det ligger endast 40 meter från Skänninges medeltida avrättningsplats (RAÄ 22). Begravningsområdet vid avrättningsplatsen har en okänd utbredning och det var därför viktigt att övervaka schaktningen vid Hedgränd för att därigenom kunna konstatera att området inte sträckte sig så långt åt nordöst. Schaktet var i gatan stört av senare tids husbyggnationer men uppvisade att kulturlager, i form av flera gråbruna lager med fynd av matavfall, järn och tegel, finns bevarade under påförda massor.

Figur 4. Profilritning, Hedgränd 6.

På Nunnestigen 23 var förutsättningarna de att det enligt 1713 års karta ska ha legat ett tullhus invid platsen för schaktningen och att det därmed även kan ha funnits annan bebyggelse i området då stadsgränsen gick här. Utanför husets frischakt påträffades under omrörda kulturlager, på ca 0,5 meters djup, en ca 3 meter lång stenansamling som visade sig vara någon form av naturlig åsbildning. I gatan uppvisade schaktet endast recenta fyllnadsmassor och ingen vägbeläggning fanns kvar som det gjorde längre upp på gatan vid Nunnestigen 11 (Magnusson 2008).

På 1960-talet brann det äldre huset på Motalagatan 16 ner och ersattes sedermera av ett modernt hus som placerades längre in på tomten, från vägen sett. Vid schaktningen framkom två syllstensrader som med största sannolikhet är resterna efter den tidiga 1800-talsbyggnad som brann ner. Mellan stenraderna

Figur 5. Den bakre syllstensraden (vänstra bilden) och den främre syllstensraden (högra bilden). Foto ÖLM.

låg, delvis eldpåverkade, raseringsmassor med tegel, porcelin, buteljglas, järn, fajans etc som placeras byggnaden i 1800-1900-talen. Då schaktdjupet endast var mellan 0,60 och 0,75 meter finns kulturlager bevarade under de delvis bevarade syllstensraderna och raseringsmassorna. Kulturlager fortsätter under trottoaren men är bortschaktade i gatan.

Referenser

Björkhager V. 2000. I manus. Motalagatan, Nordånagatan och Nunnestigen. Arkeologisk förundersökning. Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötlands län.

Feldt A-C. 2001. *Byte av VA-ledningar. Motalagatan och Linköpingsgatan*. Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötlands län. ÖLM rapport 114:2001. Linköping.

Feldt A-C. 2003. *Åkervägen*. Skänninge socken, Mjölby kommun, Östergötlands län. ÖLM rapport 81:2003. Linköping.

Feldt A-C. 2004. *Före staden. Preurbana lämningar i Skänninge*. C-uppsats. Institutionen för Arkeologi och Antik historia. Uppsala universitet.

Feldt A-C. 2005. *Optokablar i Skänninge. Idrottsvägen invid RAÄ 30 och Korpgatan-Åpromenaden-Lindbladsparken*. RAÄ 5. Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötlands län. ÖLM rapport 2005:90. Linköping.

Feldt A-C. 2006. *Mellan S:ta Ingridis kloster och Motalagatan*. Kv Nunnan 4, Motalagatan 11. Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötlands län. ÖLM rapport 2006:2. Linköping

Magnusson M. 2008. *Fjärrvärmeanslutning till Nunnestigen 11 i Skänninge*. RAÄ 5, Nunnestigen 11, Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötlands län. ÖLM rapport 2008:66.

Nilsson L. 1879. *Klosterväsendet inom Linköpings stift*. Linköping.

Schück H. 1963. *Biskop Henrik i Linköping och S:t Victor i Paris*. Historiska studier tillägnade Folke Lindberg 27 augusti 1963. Stockholm.

Tagesson G. 1984. *Nordanågatan och Motalagatan*. Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötlands län. ÖLM rapport. Linköping.

Wallenberg B. 1984. *Grav under runhällar i Skänninge*. Stockholm.

Lantmäteristyrelsens kartarkiv, LMS, akt D98-1:5. Ägomätning 1713.

Lantmäteristyrelsens kartarkiv, LMS, akt J133-8F4b50, Skänninge 1948.

Lantmäteristyrelsens kartarkiv, LMS, akt J133-8F5b68, Skänninge 1948.

Tekniska uppgifter

Gator	Hedgränd 6, Nunnestigen 23 och Motalagatan 16
Stad	Skänninge
Kommun	Mjölby
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 5 och 22
Ekonomiska kartans blad	085 41 (8F 4b Skänninge), 085 51 (8F 5b Biskopsberga)
Koordinater	X 6474294-Y 1458078, X 6475297-Y 1457610, X 6475113-Y 1457789
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning, schaktövervakning
Länsstyrelsens dnr	431-10357-08
Länsstyrelsens handläggare	Malin Backman
Länsstyrelsens beslut	2008-05-08
ÖLM dnr	199/08
ÖLM projektnr	530800
Uppdragsgivare	Mjölby Svartådalen Energi AB
Kostnadsansvarig	Mjölby Svartådalen Energi AB
Projektledare	Mats Magnusson
Rapportarbete	Mats Magnusson
Fältarbetstid	2008-05-15—2008-05-16
Totalt undersöktes	Ca 65 löpmeter
Fynd	Tillvaratogs ej
Foto	Digitalt
Analyser	Nej
Grafik	Mats Magnusson, Johan Levin
Renritning	Johan Levin
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Ur allmänt kartmaterial
ISSN 1403-9273

© Lantmäteriverket MS2008/06551
Rapport 2008:71 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga 1. Kartor

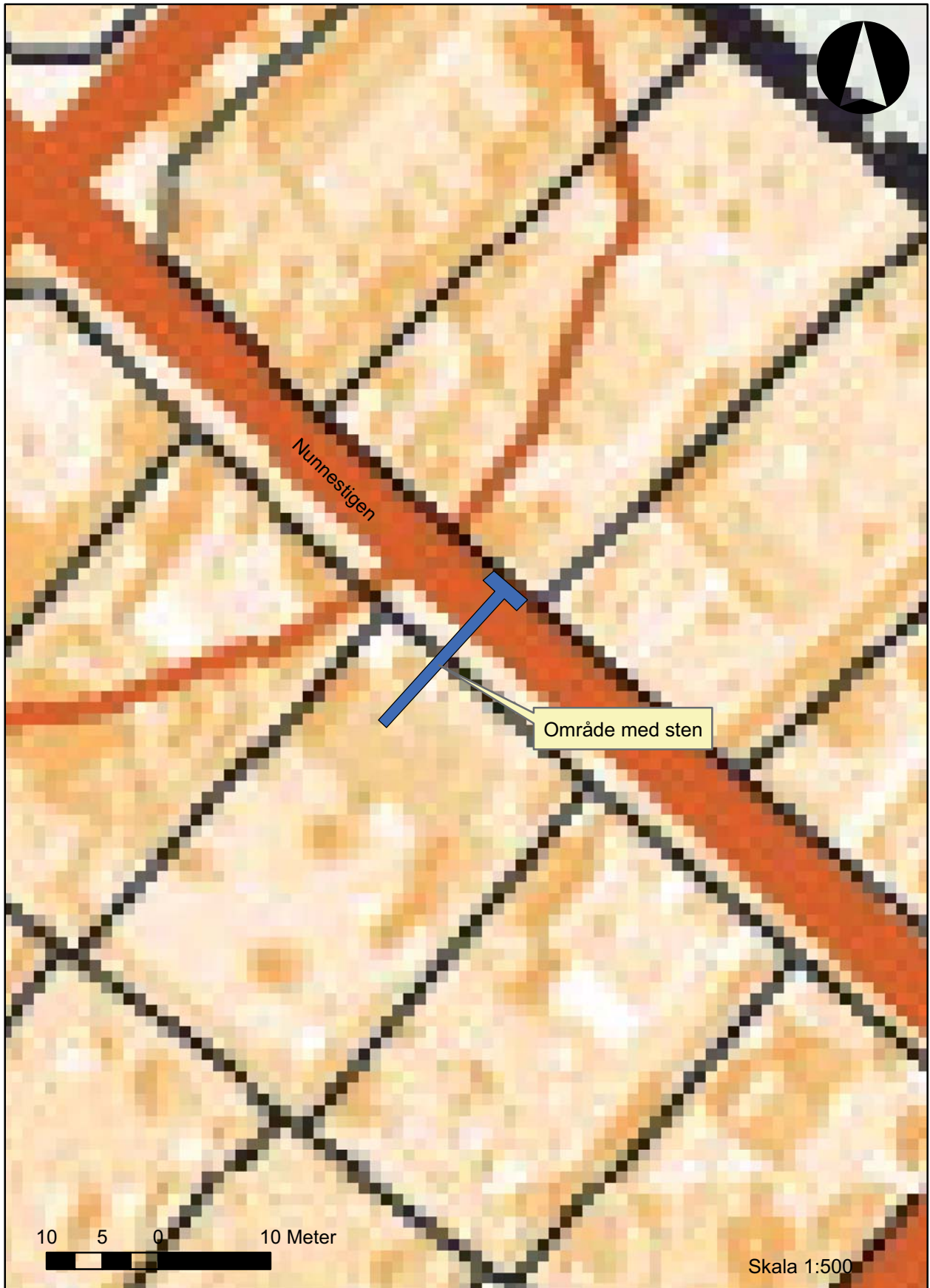

Utdrag ur Ekonomiska kartan 1948 med Motalagatan 16 markerad. LMS.

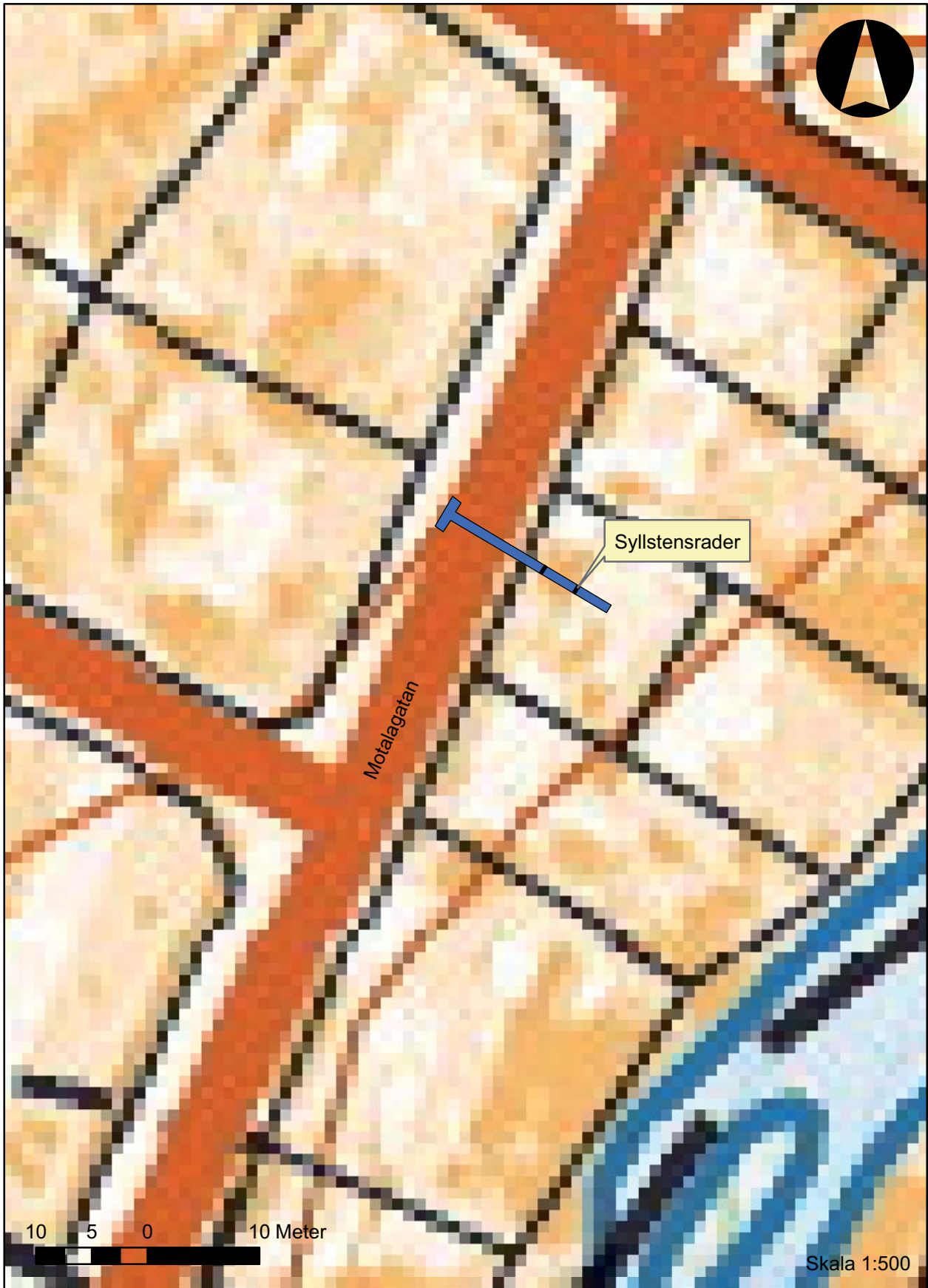

Utdrag ur Ekonomiska kartan 1948 med Hedgränd 6 markerad. LMS.

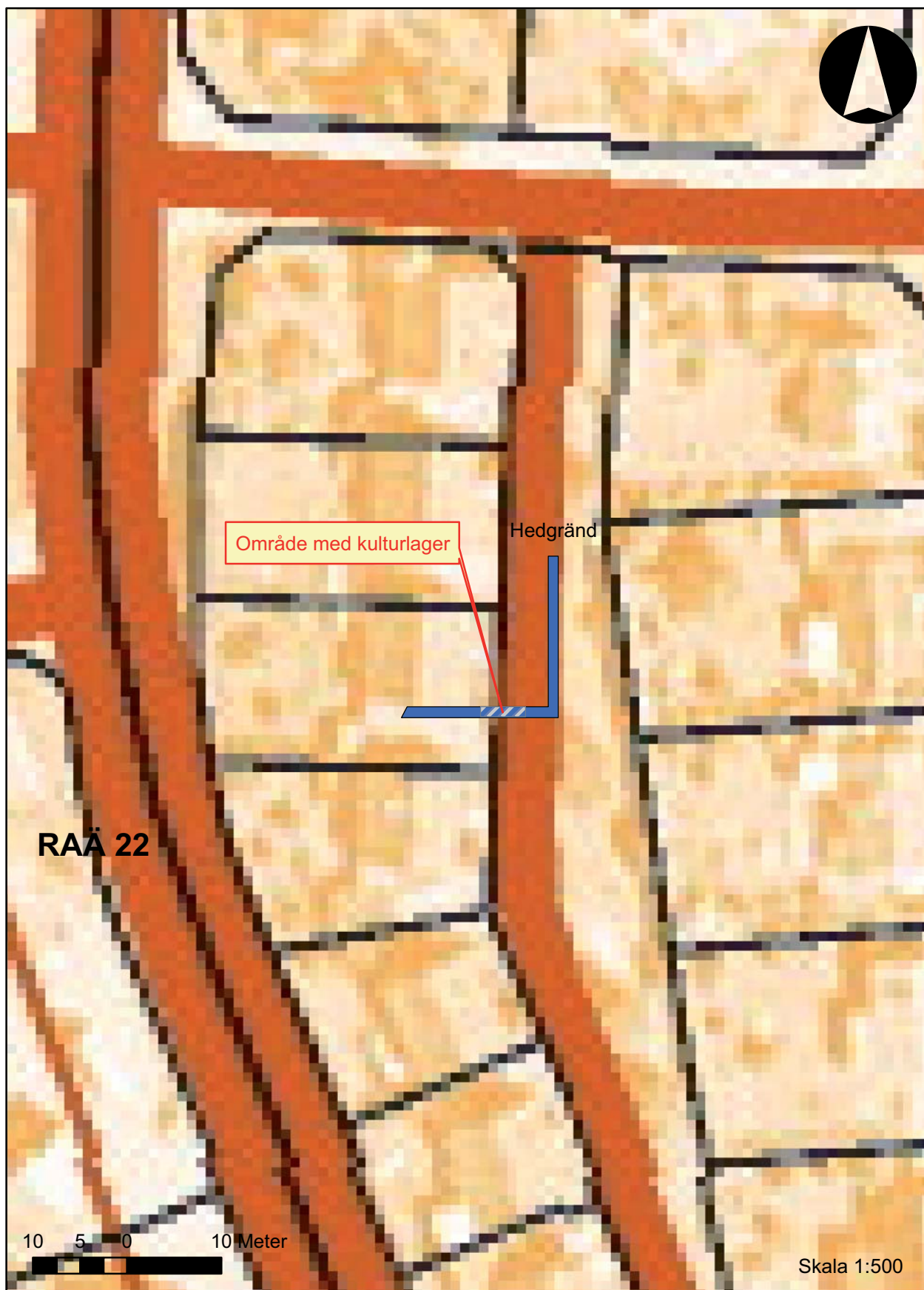
Utdrag ur digitala Fastighetskartan med schaktet på Nunnestigen 23.

Utdrag ur digitala Fastighetskartan med schaktet på Motalagatan 16.

Utdrag ur digitala Fastighetskartan med schaktet på Hedgränd 6.

Östergötlands länsmuseum utförde den 15-16/5 2008 tre schaktö-
vervakningar i samband med schaktandet inför fjärrvärmean-
slutningar på Hedgränd 6, Nunnestigen 23 och Motalagatan 16 i
Skänninge, Mjölby kommun, Östergötland. Vid undersökningarna
framkom kulturlager i alla tre schakten och på Motalagatan fanns
även syllstensrader bevarade från ett 1800-talshus.